

Sygn. akt II Ca 698/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 grudnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski (spr.)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra

Sędzia Sądu Okręgowego Ewa Bazelan

Protokolant Sekretarz sądowy Emilia Trąbka

po rozpoznaniu w dniu 4 grudnia 2014 roku w Lublinie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. S. i W. S.

przeciwko Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie z dnia 4 czerwca 2014 roku, sygn. akt VIII C 26/11

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) w pkt I. w ten sposób, że pozbawia wykonalności tytuł wykonawczy: wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 8 listopada 2005 roku, sygn. akt I C 700/04, zmieniony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 lutego 2006 roku, sygn. akt I ACa 47/06, zaopatrzony w klauzulę wykonalności przez Sąd Apelacyjny w Lublinie w dniu 6 marca 2006 roku, co do kwoty 11.308,85 zł (jedenaście tysięcy trzysta osiem złotych i osiemdziesiąt pięć groszy) z ustawowymi odsetkami od dnia 18 września 2007 roku,

b) w pkt II. w ten sposób, że zasądza od Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. na rzecz M. S. i W. S. kwoty po 735 zł (siedemset trzydzieści pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. na rzecz M. S. i W. S. kwoty po 546,96 zł (pięćset czterdzieści sześć złotych i dziewięćdziesiąt sześć groszy) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

Sygn. akt II Ca 698/14

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 25 listopada 2010 roku, wniesionym przeciwko pozwanemu Centrum (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L., powodowie M. S. i W. S. wniesli o pozbawienie wykonalności tytułu

wykonawczego, tj. wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 8 listopada 2005 roku, sygn. akt I C 700/04, zmienionego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 lutego 2006 roku, sygn. akt I ACa 47/06, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności w dniu 6 marca 2006 roku, w części dotyczącej kwoty 15.706,79 zł.

W uzasadnieniu pozwu powodowie podnieśli, że egzekwowane zobowiązanie wygasło na skutek potrącenia przez nich egzekwowanej wierzytelności z wierzytelnością przysługującą im z mocy prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04. Zdaniem powodów późniejsze uchylenie tego wyroku nie uchyliło dokonanego potrącenia.

*

Wyrokiem z dnia 4 czerwca 2014 roku Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie:

I. oddalił powództwo w całości;

II. zasądził solidarnie od M. S. i W. S. na rzecz Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. kwotę 5.000 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany Centrum (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. wszczął postępowanie egzekucyjne przeciwko powodom M. S. i W. S. na podstawie tytułu wykonawczego, który stanowi wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 8 listopada 2005 roku, sygn. akt I C 700/04, zmieniony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 lutego 2006 roku, sygn. akt I ACa 47/06, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności w dniu 6 marca 2006 roku.

Powodowie złożyli oświadczenie o potrąceniu w piśmie z dnia 14 września 2007 roku, które doszło do wiadomości pozwanej spółki najpóźniej w dniu 20 września 2007 roku. Potrącenie obejmowało kwotę 15.706,79 zł, która miała wynikać z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04, a oświadczenie o potrąceniu dotyczyło tej kwotowo części większej wierzytelności objętej tytułem wykonawczym, którego dotyczy niniejszy proces.

Wyrokiem z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04, Sąd Okręgowy w Lublinie zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.415,09 zł z odsetkami ustawowymi: od kwoty 4.512,10 zł od dnia 7 sierpnia 2004 roku i od kwoty 6.902,99 zł od dnia 12 sierpnia 2004 roku, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Jak wynika z uzasadnienia tego wyroku, zasądzona kwota obejmowała należności czynszowe przysługujące powodom od pozwanego, a powództwo zostało oddalone w zakresie objętym oświadczeniem pozwanego z dnia 22 czerwca 2004 roku o potrąceniu wierzytelności czynszowych należnych powodom z należnością z tytułu kary umownej przysługującą pozwanemu. Wyrok ten został w całości uchylony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 18 września 2008 roku, sygn. akt I ACa 408/08, a po ponownym rozpoznaniu sprawy powództwo obejmujące kwotę 11.415,09 zł z odsetkami ustawowymi: od kwoty 4.512,10 zł od dnia 7 sierpnia 2004 roku i od kwoty 6.902,99 zł od dnia 12 sierpnia 2004 roku, zostało w całości oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 28 grudnia 2009 roku, sygn. akt I C 619/08.

Sąd Rejonowy wskazał, że powyższy stan faktyczny ustalił na podstawie okoliczności niespornych.

Sąd Rejonowy podniósł, że w przypadku powództwa o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, którym jest prawomocne orzeczenie sądowe, kognicja sądu wynikająca z art. 840 k.p.c. jest wąska, gdyż powództwo takie nie jest nadzwyczajnym środkiem odwoławczym.

Sąd Rejonowy dodał, że w myśl art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 187 § 1 k.p.c. był związany granicami pozwu, które wyznacza zarówno żądanie pozwu jak i jego podstawa faktyczna.

Powodowie wywodzili częściowe wygaśnięcie egzekwowanego roszczenia z faktu dokonanego przez nich potrącenia tej wierzytelności z wierzytelnością wzajemną mającą im przysługiwać w dacie dokonanego potrącenia z tytułu roszczeń należnych im i określonych w sentencji wyroku Sądu Okręgowego z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04. Zarzut ten mieściłby się w podstawie określonej w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., zgodnie z którą dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może powództwo oprzeć także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zarzut ten nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie.

W myśl art. 498 § 1 i § 2 k.p.c. gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej.

Do wygaśnięcia (umorzenia) wierzytelności egzekwowanej zasadniczo jest konieczne jest stwierdzenie przez sąd, że obie wierzytelności, w tym przede wszystkim wierzytelność, której istnienie wykazują powodowie, istniały w dacie oświadczenia o potrąceniu.

Ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na powodach. Co do zasady można wskazywać okoliczności faktyczne i dowody aż do zamknięcia rozprawy (art. 217 § 1 k.p.c.). Należy jednak mieć na uwadze przepis art. 843 § 3 k.p.c., który stanowi, że w pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty korzystania z nich w dalszym postępowaniu.

Wskazanie przez powodów, że ich wierzytelność wynikała „z mocy prawomocnego wyroku z dnia 27 marca 2007 r.”, a w piśmie z dnia 3 marca 2014 roku, że dokonano potrącenia przysługującej powodom wierzytelności w wysokości 11.415,09 zł „z tytułu czynszu najmu” (k. 151), niewiele wyjaśnia. Pozwany od momentu złożenia odpowiedzi na pozew konsekwentnie w toku całego procesu kwestionował istnienie wierzytelności zgłoszonej do potrącenia. Wobec tego konieczne było ściślejsze doprecyzowanie tegoż stosunku prawnego, poprzez doprecyzowanie przez powodów zarzutów (podstawy faktycznej) przez wskazanie, z jakiego tytułu i za jakie lata ów twierdzony czynsz miał przysługiwać powodom i w jakiej wysokości.

Sąd Rejonowy dodał, że zobowiązał pełnomocnika powodów do złożenia pism przygotowawczych w tym przedmiocie, jednakże powodowie konsekwentnie prezentowali stanowisko, że potrącenie było skuteczne, gdyż w dacie potrącenia wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 27 marca 2007 roku był prawomocny.

Tymczasem, skoro wyrok Sądu Okręgowego z dnia 27 marca 2007 roku został ostatecznie uchylony, a powództwo oddalone, to mając na uwadze stan faktyczny i prawny obowiązujący w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.), sentencja tegoż wyroku nie może mieć mocy wiążącej w rozumieniu art. 365 § 1 k.p.c., a co więcej uzasadnienie tegoż wyroku jak i jego sentencja utraciły jakikolwiek walor egzystencjalny i prawny. Rzecz jasna, uzasadnienie tegoż wyroku co do zakresu podstawy faktycznej i prawnej zgłoszonej przez powodów i tak nie miało mocy wiążącej w rozumieniu art. 365 § 1 k.p.c. W orzecznictwie utrwalony jest bowiem pogląd, że moc wiążąca orzeczenia odnosi się tylko do treści jego sentencji a nie do uzasadnienia.

Wobec powyższego zdaniem Sądu Rejonowego powodowie nie tylko nie wskazali należycie podstawy faktycznej zarzutów zgłoszonych w pozwie, czyniąc to zbyt ogólnikowo, ale też ze względu na przyjęty sposób obrony przez pozwanego (negacja istnienia roszczeń objętych potrąceniem), nie udowodnili jej wbrew treści art. 6 k.c.

Sąd Rejonowy nie podzielił stanowiska powodów, że to na pozwanym spoczywał ciężar udowodnienia, że do potrącenia nie doszło (k. 152), przeciwnie, sentencja prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 28 grudnia 2009

roku wiąże w rozumieniu art. 316 § 1 k.p.c. i art. 365 § 1 k.p.c. Sąd Rejonowy jest zatem związany treścią tej sentencji w tym zakresie, że na dzień zamknięcia rozprawy przez Sąd Okręgowy w Lublinie w sprawie o sygn. akt I C 619/08, roszczenie powodowi nie przysługiwało, co z kolei pozwala na domniemanie faktyczne (art. 231 k.p.c.), że nie istniało ono ab initio (Sąd Okręgowy nie sporządził uzasadnienia wyroku z dnia 28 grudnia 2009 roku).

Powodowie mogli próbować wykazywać, że roszczenie objęte potrąceniem istniało w dacie potrącenia i w jakiej wysokości, ale z uwagi na obronę pozwanego musieliby ponadto udowodnić istnienie podstawy faktycznej i wysokość tych roszczeń, czego w toku niniejszego procesu nie uczynili.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd Rejonowy uzasadnił przepisami art. 98 § 1 i § 3-4 k.p.c. i art. 99 k.p.c. Powodowie przegrywający proces powinni zwrócić pozwanemu koszty procesu obejmujące wynagrodzenie radcy prawnego w wysokości ustalonej w § 2-4 i § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, gdzie stawka minimalna za prowadzenie procesu wynosi 2.400 zł, a mając na uwadze długotrwałość procesu i nakład pracy pełnomocnika pozwanego Sąd Rejonowy uznał za zasadne podniesienie jej do kwoty 4.370 zł. Nadto do kosztów procesu pozwanego należało doliczyć wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego za udział w postępowaniu zażaleniowym w postępowaniu zabezpieczającym w kwocie 600 zł (w wysokości ustalonej w § 2-5 i § 6 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 7 cyt. rozporządzenia, stosując wysokość kosztów według taryfy najbardziej zbliżonej sprawie) oraz 30 zł opłaty od zażalenia.

*

Apelację od tego wyroku wnieśli powodowie, zaskarżając wyrok Sądu Rejonowego w całości.

Powodowie zarzucili zaskarżonemu wyrokowi:

1) naruszenie przepisów postępowania:

- art. 233 § 1 i § 2 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie, dokonanej wybiórczo, wbrew zasadom logiki i doświadczenia życiowego, polegającej na pełnym pominięciu dla oceny zasadności roszczenia faktu, że pozwany złożył skuteczne oświadczenie o potrąceniu oraz uznaniu, że nie zostały wskazane i udowodnione przez powoda w pozwie fakty uzasadniające istnienie roszczenia zawartego w oświadczeniu o potrąceniu, a ponadto całkowicie niezasadne przyjęcie, iż strona powodowa powinna dowodzić istnienia roszczenia podlegającego potrąceniu, podczas gdy fakt ten wynikał akt sprawy, tj. z wyroku Sądu Okręgowego z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04, co jest całkowicie wystarczające dla stwierdzenia istnienia wierzytelności podlegającej |potrąceniu (oczekiwanie Sądu w tym zakresie mogłoby być zasadne, gdyby nie istniał wyrok uwzględniający dochodzone roszczenie),

- art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, tj. uznanie, iż w niniejszej sprawie złożenie przez powoda oświadczenia o potrąceniu przysługującej mu wierzytelności sądownie wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04, w wysokości 11.415,09 zł wraz z ustawowymi odsetkami: od dnia 7 sierpnia 2004 roku od kwoty 4.512,10 zł i od dnia 12 sierpnia 2004 roku od kwoty 6.902,99 zł do dnia zapłaty, tj. do dnia złożenia oświadczenia o potrąceniu (14 września 2007 roku) nie miało charakteru zdarzenia, wskutek którego zobowiązanie wygasło,

- art. 365 § 1 k.p.c. i art. 366 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c. w zw. z art. 499 k.c. poprzez nienależyte uwzględnienie skutków wyroku z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04, tj. uznanie, iż dokonanie potrącenia należności zasądzonej prawomocnym wyrokiem i następnie uchylenie tego wyroku miało wpływ na skuteczność oświadczenia o potrąceniu, wobec czego możliwość, skuteczność dokonanego potrącenia powinna być brana pod uwagę Sądu według stanu istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy, tj. w świetle uchylonego wyroku z dnia 27 marca 2007 roku,

2) naruszenie przepisów prawa materialnego:

- art. 498 k.c. i art. 499 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie polegające na uznaniu, iż uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04, zasądającego na rzecz powodów kwotę 11.415,09 zł wraz z ustawowymi odsetkami i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy w Lublinie, a następnie oddalenie powództwa wyrokiem z dnia 29 grudnia 2009 roku, sygn. akt I C 619/08, niweczyło skutki potrącenia (oświadczenie z dnia 14 września 2007 roku) kwoty zasądzonej na rzecz powodów wyrokiem z dnia 27 marca 2007 roku z wierzytelnością przysługującą pozwanemu;

- art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. poprzez uznanie, iż to na powodzie ciążył obowiązek udowodnienia faktu istnienia wierzytelności potrąconej, podczas gdy w istniejącym stanie faktycznym, mając na względzie, że potrącający wykonuje swoje uprawnienie kształtujące, jedynym sposobem podważenia skuteczności potrącenia było wykazanie właśnie przez pozwanego, że potrącana wierzytelność nie istniała, czego pozwany nie wykazał,

- art. 5 k.c. poprzez akceptację egzekucji prowadzonej niezgodnie z jej społeczno-gospodarczym przeznaczeniem w sytuacji, gdy dług został zaspokojony przez powodów poprzez dokonane potrącenie oraz zasad współżycia społecznego rozumianych jako wymóg zachowania uczciwości w obrocie i dopuszczenie w ten sposób do udzielenia ochrony podmiotowi, który domaga się zaspokojenia roszczenia już zapłaconego,

3) nierozpoznanie istoty sprawy poprzez niedokonanie subsumcji zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, zaniechanie zbadania materialno-prawnej podstawy żądania skuteczności dokonanego potrącenia i nieustalenie, co było podstawą oddalenia powództwa w sprawie o sygn. akt I C 619/08.

Powodowie wnieśli o zmianę zaskarżonego przez pozabawianie wykonalności przedmiotowego tytułu wykonawczego w części dotyczącej kwoty 15.706,79 zł, ewentualnie, przy uwzględnieniu zarzutu nierozpoznania przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy, uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy w całości Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powodów jest częściowo zasadna.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do najdalej idącego zarzutu postawionego w apelacji, a mianowicie zarzutu nierozpoznania istoty sprawy.

Nierozpoznanie istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji zachodzi wtedy, gdy sąd ten, w wyniku stwierdzenia istnienia przesłanki unicestwiającej roszczenie pozwu lub żądanie zgłoszone w zarzucie przez pozwanego, nie rozpoznał merytorycznie sprawy, a więc nie zbadał podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia lub zarzutu pozwanego (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2013 roku, sygn. akt I CZ 87/13, Lex nr 1415183).

W ocenie Sądu Okręgowego nie można mówić o nierozpoznaniu istoty sprawy wówczas, gdy Sąd Rejonowy przeprowadził wnioskowane przez strony dowody i je ocenił, przyjmując na ich podstawie, że jedna ze stron nie udowodniła określonej okoliczności faktycznej (w niniejszej sprawie skuteczności potrącenia), a następnie prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego w ustalonym przez siebie stanie faktycznym. Ani ewentualne błędy w ustaleniach faktycznych, ani ewentualne błędy w zastosowaniu prawa materialnego, nie mogą być uznane za równoznaczne z nierozpoznaniem istoty sprawy, jeżeli Sąd Rejonowy trafnie uchwycił istotę sporu, a jedynie błędnie rozstrzygnął o jego przedmiocie.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do ustaleń faktycznych Sądu Rejonowego, które należy uznać za zbyt lakoniczne oraz niepełne. Sąd Okręgowy ustala stan faktyczny następująco:

Wyrokiem z dnia 8 listopada 2005 roku, sygn. akt I C 700/04, Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił powództwo Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. przeciwko W. S. i M. S. o zapłatę kary umownej. Wyrok ten został zmieniony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 lutego 2006 roku, I ACa 47/06, w ten sposób, że zasądzone solidarnie od W. S. i M. S. na rzecz Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. kwotę 77.306 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 września 2004 roku oraz kwotę 7.338,40 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w pozostałej części oddalając powództwo, a także zasądzone solidarnie od W. S. i M. S. na rzecz Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. kwotę 2.700 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego. Sąd Apelacyjny nadał wyrokowi klauzulę wykonalności w dniu 6 marca 2006 roku (bezsporne, wyroki – k. 26).

Na podstawie tego tytułu wykonawczego była prowadzona przez Centrum (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. egzekucja w sprawie o sygn. akt II Km 756/06, która wówczas została umorzona na wniosek wierzyciela, wskazującego m. in. na dokonane przez małżonków S. potrącenie (bezsporne, k. 72 akt sygn.. II Km 765/06).

W dniu 25 marca 2010 roku m. in. na podstawie tego samego tytułu wykonawczego została przeciwko W. S. i M. S. ponownie wszczęta egzekucja z wniosku Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. w celu wyegzekwowania kwoty 15.706,79 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 września 2007 roku, którą prowadził Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie Helena Kuzel w sprawie egzekucyjnej o sygn. akt Km 571/10. W toku tego postępowania egzekucyjnego, przed jego częściowym zawieszeniem w następstwie udzielonego zabezpieczenia, wyegzekwowano od dłużników i wypłacono wierzycielowi kwotę 6.345,87 zł, z czego kwotę 3.148,75 zł na poczet kosztów procesu określonych w tytule wykonawczym – wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 28 grudnia 2009 roku, sygn. akt I C 619/08, zaopatrzonym w klauzulę wykonalności w dniu 28 stycznia 2010 roku (nie będącym przedmiotem niniejszego procesu), zaś pozostałą kwotę 3.197,12 zł na poczet należności objętych spornym tytułem wykonawczym, przy czym w kwocie tej zawiera się również zwrot zaliczki uiszczonej przez wierzyciela w kwocie 173 zł (bezsporne, informacje Komornika – k. 235, 237-238).

Przedmiotem sporu jest skuteczność dokonanego przez powodów potrącenia swojej wierzytelności, określonej w wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 27 września 2007 roku, sygn. akt I C 944/04, którym zasądzone od Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. solidarnie na rzecz W. S. i M. S. kwotę 11.415,09 zł z ustawowymi odsetkami: od kwoty 4.512,10 zł od dnia 7 sierpnia 2004 roku do dnia zapłaty i od kwoty 6.902,99 zł od dnia 12 sierpnia 2004 roku do dnia zapłaty. W sprawie tej małżonkowie S. dochodzili od pozwanej spółki kwoty 34.109,09 zł z ustawowymi odsetkami: od kwoty 4.880 zł od dnia 11 marca 2004 roku do dnia zapłaty, od kwoty 6.430,24 zł od dnia 15 kwietnia 2004 roku do dnia zapłaty, od kwoty 5.431,67 zł od dnia 25 czerwca 2004 roku do dnia zapłaty, od kwoty 5.431,67 zł od dnia 7 sierpnia 2004 roku do dnia zapłaty i od kwoty 6.902,99 zł od dnia 12 sierpnia 2004 roku do dnia zapłaty, tytułem czynszu najmu i opłat eksploatacyjnych wynikających z umowy najmu lokalu użytkowego położonego w L. przy ul. (...)/II z dnia 16 września 2002 roku, wynikających z faktur (...) za okres od marca do sierpnia 2004 roku. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04, ustalił, że zgodnie z umową najmu najemca był zobowiązany do zapłaty czynszu najmu w kwocie 4.000 zł netto oraz do uiszczania opłat eksploatacyjnych, zaś aneksem z dnia 30 lipca 2004 roku wysokość czynszu najmu podwyższono do kwoty 4.216 zł netto za okres od dnia 1 sierpnia 2004 roku; najemca zalegał z zapłatą dochodzonych należności i po uwzględnieniu oświadczenia najemcy o potrąceniu kwoty 22.694 zł z wzajemnej wierzytelności z tytułu kary umownej, zasądził od najemcy na rzecz wynajmujących pozostałą do zapłaty kwotę 11.415,09 zł z ustawowymi odsetkami: od kwoty 4.512,10 zł od dnia 7 sierpnia 2004 roku i od kwoty 6.902,99 zł od dnia 12 sierpnia 2004 roku do dnia zapłaty, a więc roszczenia wynikające z faktur o numerach (...); oddalając powództwo w pozostałej części.

(wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04 wraz z uzasadnieniem – k. 156-162)

W dniu 14 września 2007 roku W. S. i M. S. złożyli oświadczenie o potrąceniu wierzytelności zasądzonych na ich rzecz tym wyrokiem z wierzytelnością pozwanej spółki wynikającej z prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 17 lutego 2006 roku, sygn. akt I ACa 47/06, które to oświadczenie doszło do pozwanej spółki (bezsporne, oświadczenie o potrąceniu – k. 7).

Wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 18 września 2008 roku, sygn. I ACa 408/08, wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04, został uchylony w części uwzględniającej powództwo, a sprawa przekazana Sądowi Okręgowemu w Lublinie do ponownego rozpoznania ze względu na nieważność postępowania spowodowaną niepowiadomieniem pozwanego o ostatnim terminie rozprawy (bezsporne, wyrok – k. 28).

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 28 grudnia 2009 roku, sygn. akt I C 619/08, Sąd Okręgowy oddalił powództwo także w tej części i zasądził solidarnie od W. S. i M. S. na rzecz Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. kwotę 3.148,75 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (bezsporne, wyrok – k. 29). Przed wydaniem tego wyroku Centrum (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. wnosząc o oddalenie powództwa podnosiło, że od czerwca 2004 roku nie mogło korzystać z wynajmowanego lokalu użytkowego w sposób niezakłócony, gdyż nachodzono ją i grożono jej odcięciem mediów, przy czym apogeum tych nacisków miało miejsce w dniu 6 września 2004 roku, co było przedmiotem innych spraw sądowych. Wytłuszczono w tym piśmie stwierdzenie, że „PP. S. dokonali potrącenia obecnie dochodzonej należności z zasądzonej od nich na rzecz Spółki kary umownej (oświadczenie o potrąceniu z dnia 14.09.2007 r. w załączeniu), a więc ze strony Spółki zapłata nienależnej kwoty została dokonana już w roku 2007” (pismo – k. 370-371 akt sygn. I C 619/08).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie wyżej powołanych dowodów i wbrew stanowisku Sądu Rejonowego daje on podstawę do uznania za udowodniony zarzut potrącenia podniesionego przez powodów w pozwie, a w konsekwencji do częściowego uwzględnienia powództwa. Podkreślić należy, że dokumenty te w większości mają walor dokumentów urzędowych, a ich autentyczność nie była kwestionowana przez żadną ze stron, które różniły się jedynie w ocenie wynikających z nich okoliczności faktycznych.

Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu Rejonowego co do tego, że ciężar udowodnienia skuteczności potrącenia dokonanego oświadczeniem z dnia 14 września 2007 roku spoczywał na powodach. Błędny też jest wywód apelującego, że to pozwany powinien udowodnić nieistnienie potrącenia i jest on sprzeczny z przywołanym w apelacji art. 6 k.c. Sąd Okręgowy nie akceptuje natomiast wyводу Sądu Rejonowego, że powodowie nie sprecyzowali należycie własnej wierzytelności potrącaniej (w ramach podstawy faktycznej) ani nie udowodnili jej istnienia.

Sąd Okręgowy nie podziela mianowicie stanowczo wyrażonego przez Sąd Rejonowy poglądu, jakoby wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04, wraz z uzasadnieniem, w następstwie jego uchylecia utracił jakikolwiek walor egzystencjalny i prawny. Stanowisko to jest błędne. Niewątpliwie, wyrok ten w następstwie jego uchylecia nie może mieć mocy wiążącej w rozumieniu art. 365 § 1 k.p.c. ani powagi rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 366 k.c., gdyż takie skutki prawne wiązać należy tylko z orzeczeniami prawomocnymi. Nie można jednak twierdzić, że przedmiotowe wyrok i uzasadnienie nie istnieją. Wręcz przeciwnie, istnieją one i mogą być źródłem ustaleń co do określonych okoliczności faktycznych, oczywiście nie korzystając w tym zakresie z mocy wiążącej, a wobec tego w razie sporu sąd w ramach swobodnej oceny całokształtu materiału dowodowego oceniałby, czy dane fakty miały miejsce czy też nie. Co więcej, dokumenty te nadal mają walor dokumentów urzędowych, aczkolwiek korzystają z domniemania prawdziwości tylko w zakresie tego, jakiej treści wyrok został wówczas wydany i czym się kierował sąd orzekający przy jego wydaniu (art. 244 § 1 k.p.c.).

Tym samym w sytuacji, w której strona określiła potrącaną wierzytelność przez odwołanie się do wyroku ją zasądzającego (niezależnie od tego, że później uchylonego), Sąd Rejonowy nie mógł uchylić się od sięgnięcia do tego wyroku i jego uzasadnienia w celu ustalenia, o jaką wierzytelność, w jakiej wysokości i z jakiego tytułu chodzi. Należy uznać, że w ten sposób powodowie objęli te okoliczności podstawą faktyczną powództwa, tym bardziej, że dokumenty te zostały złożone w toku procesu. Absolutnie nie można podzielić stanowiska pozwanego, że są to okoliczności faktyczne wykraczające poza podstawę faktyczną powództwa, objęte prekluzją określoną w art. 843 § 3 k.p.c. Wymóg przytoczenia w pozwie wszystkich zarzutów nie może być rozumiany w ten sposób, że jeżeli powód powołuje się w pozwie na zarzut potrącenia określonej wierzytelności, nie może odwołać się przy tym do treści innych dokumentów.

W późniejszym postępowaniu dowodowym nie są to okoliczności nowe w rozumieniu art. 843 § 3 k.p.c., ale mieszczą się w podstawie faktycznej powództwa.

Należy pamiętać o tym, że wyrok zasądający określoną należność ma charakter deklaracyjny, a wyrok oddalający powództwo o zapłatę tej należności wiąże niewątpliwie jedynie co do nieistnienia obowiązku zapłaty należności w dacie wyrokowania (np. przyczyną oddalenia powództwa mogła być jego przedwczesność lub sprzeczność żądania z art. 5 k.c., co nie wyklucza ponownego wytoczenia powództwa w razie zmiany okoliczności). Tym samym moc wiążącą wyroku należy wiązać z samą sentencją, ale konieczne dla ustalenia jej zakresu jest stwierdzenie, z jakich przyczyn zapadł wyrok określonej treści, a zatem rozciąga się ona również na zawarte w uzasadnieniu wyroku motywy rozstrzygnięcia, które mogą mieć znaczenie dla ustalenia zakresu mocy wiążącej i powagi rzeczy osądzonej prawomocnego orzeczenia, czyli dla określenia granic jego prawomocności materialnej w rozumieniu art. 365 § 1 k.p.c. (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2014 roku, sygn. V CSK 433/13, Lex nr 1514746). Z tego względu pozwany może zaskarżyć wyrok, którym powództwo zostało oddalone na skutek uwzględnienia podniesionego jako ewentualny zarzutu potrącenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2013 roku, sygn. V CZ 44/13, Lex nr 1365522). Gdy uzasadnienie wyroku nie zostało sporządzone, ocena zakresu mocy wiążącej wyroku może być utrudniona, gdyż wymaga ona dokonania na podstawie akt sprawy samodzielnej oceny przyczyn, z których inny sąd wydał wyrok określonej treści. Sąd Okręgowy uważa przy tym, że z samego faktu oddalenia powództwa nie można wywieść domniemania faktycznego, że dochodzone roszczenie nie istniało od początku i sąd nie może uchylić się od oceny, z jakich przyczyn powództwo zostało oddalone.

Wobec powyższego, przy ocenie czy powodowie sprostali ciężarowi dowodu w zakresie istnienia potrącanej wierzytelności własnej należało odwołać się także do okoliczności faktycznych wynikających z przywołanego wyżej uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04, oraz do ustalenia, z jakich przyczyn wyrokiem z dnia 28 grudnia 2009 roku, sygn. akt I C 619/08, Sąd Okręgowy w Lublinie prawomocnie oddalił powództwo o zapłatę.

Strony łączyła umowa najmu (bezsporne), przewidująca obowiązek zapłaty czynszu w określonej wysokości i opłat eksploatacyjnych (bezsporne) i należy uznać, że powodowie należycie wykazali, że przysługiwały im wobec pozwanej spółki wierzytelności z tego tytułu objęte fakturami o numerach (...), z jednym zastrzeżeniem: nie udowodnili, że doszło do zmiany wysokości czynszu najmu z dniem 1 sierpnia 2004 roku, gdyż stosowny aneks nie został podpisany przez pozwaną spółkę (k. 118 akt sygn. I C 619/08).

Na stronie pozwanej spoczywał w sprawie o zapłatę ciężar udowodnienia, że kwoty te nie należą się powodom, co mogło mieć miejsce z różnych względów (np. nastąpiła zapłata, co powinno zostać udowodnione pokwitowaniami – art. 462 § 1 k.c.). Tymczasem treść pisma pozwanej spółki z dnia 6 listopada 2009 roku, złożonego w sprawie o zapłatę tych należności, już po uchyleniu wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 27 marca 2007 roku, sygn. akt I C 944/04, wskazuje, że pozwana nazywała co prawda te należności „rzekomo niezapłaconymi fakturami”, ale nie przywoływała dowodów na okoliczność ich zapłaty, odwoływała się natomiast do poniesionych przez siebie nakładów i mających mieć miejsce zakłóceń posiadania, przy czym znaczenie tych okoliczności dla istnienia i wymagalności należności z umowy najmu nie zostało w żaden sposób dowiedzione. Jednocześnie wprost wskazywała też na oświadczenie powodów z dnia 14 września 2007 roku o potrąceniu tych należności z należnościami egzekwowanymi przez pozwaną spółkę na podstawie tytułu wykonawczego będącego przedmiotem procesu. Koresponduje to z postawą pozwanej spółki we wcześniejszym postępowaniu egzekucyjnym o sygn. akt II Km 756/06 i złożonym wówczas wnioskiem o umorzenie postępowania egzekucyjnego. W ocenie Sądu Okręgowego właśnie ze względu na podniesiony wówczas zarzut potrącenia powództwo zostało ostatecznie oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 28 grudnia 2009 roku, sygn. akt I C 619/08 (poza niezasadną kwotą żadaną z tytułu podwyższenia czynszu najmu).

Wobec tego negacja istnienia potrącannej przez powodów wierzytelności w niniejszym procesie, w dodatku bez wskazania, które z konkretnych okoliczności związanych z istnieniem umowy najmu pozwana kwestionuje, względnie z jakich okoliczności wywodzi brak obowiązku zapłaty należności z tytułu czynszu i opłat eksploatacyjnych, nie może być uznana za skuteczną, zwłaszcza, że pozostaje niespójna ze stanowiskiem zajęтым przez pozwaną we wcześniejszym

procesie o zapłatę tych należności (cytowane pismo z dnia 6 listopada 2009 roku) i zapadłym wówczas wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 28 grudnia 2009 roku, sygn. akt I C 619/08.

Uznając zatem za udowodnioną wymagalną wierzytelność powodów w kwocie 4.512,10 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 7 sierpnia 2004 roku oraz w kwocie 6.639,47 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 sierpnia 2004 roku (kwota 6.902,99 zł została pomniejszona na skutek ustalenia przez Sąd Okręgowy, że nie doszło do podwyższenia czynszu najmu z kwoty 4.880 zł brutto do kwoty 5.143,52 zł brutto), oświadczenie o potrąceniu tych należności z wierzytelnością pozwanej spółki należało uznać za skuteczne w myśl art. 498 § 1 i § 2 k.c. Bezsporne było bowiem, że oświadczenie powodów doszło do pozwanej spółki, przy czym dla naliczenia odsetek za opóźnienie nie jest istotne, w jakiej konkretnie dacie, bowiem i tak oświadczenie miało moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe (art. 499 k.c.).

Oznacza to, że skoro wierzytelność powodów była potrącana z wierzytelnością pozwanej w kwocie 77.306 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 września 2004 roku, odsetki ustawowe od kwot 4.512,10 zł i 6.639,47 zł należało naliczyć tylko do tej daty, gdyż wtedy potrącenie stało się możliwe (obie wierzytelności były wymagalne), co dało odpowiednio kwoty odsetek: 68,15 zł i 89,13 zł. Tym samym ostatecznie potrącenie objęło kwotę 11.308,85 zł (4.512,10 + 6.639,47 zł + 68,15 zł + 89,13 zł). Co za tym idzie, należało pozbawić przedmiotowy tytuł wykonawczy wykonalności co do tej kwoty oraz co do dalszych odsetek ustawowych od niej, skoro wierzytelność wygasła na skutek potrącenia. Dalej idące powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności należy ocenić jako niezasadne (pозwana egzekwuje na podstawie przedmiotowego tytułu wykonawczego kwotę 15.706,79 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 18 września 2007 roku). Wobec powyższego nie miało też znaczenia dla wyniku procesu to, że dotychczas wierzyciel otrzymał na poczet egzekwowanych należności kwotę 3.197,12 zł (od czego należy odjąć kwotę 173 zł zwróconej wierzycielowi zaliczki), gdyż kwota dotychczas wyegzekwowana (wyplacona wierzycielowi) jest niższa od kwoty, jaką wierzyciel egzekwuje zasadnie.

Jeżeli chodzi o podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 5 k.c., za wysoce dyskusyjną należy uznać możliwość pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w oparciu o zarzut tego rodzaju i w doktrynie oraz w orzecznictwie dominuje pogląd, iż nie jest to możliwe.

Zauważyć na koniec należy, że gdyby przyjąć, że okoliczności faktyczne istotne dla istnienia wierzytelności powodów wymagały dalszego dowodzenia przez powodów, w sytuacji, w której do akt sprawy niniejszej dołączono akta sprawy o zapłatę o sygn. akt I C 618/08 (uprzednio I C 944/04), Sądy orzekające w niniejszej sprawie miałyby na podstawie art. 232 k.p.c. z urzędu obowiązek dopuszczenia dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach tej sprawy o zapłatę, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy niniejszej i to niezależnie od tego, że obie strony były reprezentowane przez zawodowych pełnomocników. Stanowisko takie należy uznać za utrwalone w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego (np. wyroki z dnia 14 grudnia 2012 roku, sygn. I CSK 248/12, Lex nr 1298065, czy z dnia 27 kwietnia 2012 roku, sygn. V CSK 202/11, Lex nr 1214614).

Ostatecznie powództwo zostało uwzględnione w 72 %, a zatem na podstawie art. 100 k.p.c. należało rozliczyć koszty procesu przed Sądem pierwszej instancji, które po stronie powodowej wyniosły 3.220 zł (opłata od pozwu, dwie opłaty skarbowe od pełnomocnictw, wynagrodzenie pełnomocnika w stawce minimalnej 2.400 zł), a po stronie pozwanej 3.030 zł (opłata od zażalenia, wynagrodzenie pełnomocnika w stawce minimalnej 2.400 zł oraz za udział w postępowaniu zażaleniowym 600 zł). Oznacza to, że pozwany powinien ponieść 72 % z sumy kosztów procesu, tj. z kwoty 6.250 zł, co daje kwotę 4.500 zł, a po uwzględnieniu kosztów już poniesionych, powinien zwrócić powodowi w częściach równych kwotę 1.470 zł (tj. po. 735 zł). Dodać przy tym należy, że Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do podwyższenia któremukolwiek z pełnomocników wynagrodzenia ponad stawkę minimalną, a wynagrodzenie za udział w postępowaniu zażaleniowym określił jako 1/4 stawki należnej za udział w procesie ze względu na wartość przedmiotu sporu, nie widząc potrzeby stosowania § 5 właściwych rozporządzeń dotyczących wysokości wynagrodzeń adwokatów i radców prawnych.

Na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy stosunkowo rozdzielił koszty postępowania odwoławczego, wynoszące po stronie powodów 1.986 zł (opłata od apelacji, wynagrodzenie pełnomocnika w stawce minimalnej 1.200 zł) a po stronie pozwanego 1.200 zł (wynagrodzenie pełnomocnika w stawce minimalnej). Pozwany powinien ponieść 72 % z sumy tych kosztów, tj. z kwoty 3.186 zł, co daje kwotę 2.293,92 zł, a po uwzględnieniu kosztów już poniesionych, powinien zwrócić powodom w częściach równych kwotę 1.093,92 zł (tj. po 546,96 zł).

Z tych względów na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.